

A modern jogtudomány új feladata.

Dr. Meili F. zürichi egyetemi tanár és ügyvédnek a bécsi jogászegyletben, 1892. április 2-ikán tartott felolvasása.

Bevezetés.

Vannak emberek, kik azt hiszik, hogy a jogi életben a fejlődés nagy fordulópontja előtt állunk. Ezen emberekhez tartozom én is. Ezen általam vallott meggyőződés összefüggésben áll a tudósok új kutatásaival és különösen a nemzetközi forgalommal, amint az az egész föld kerekésége soha oly erővel fel nem lépett, mint most. Az emberi anyag mai összekeverése mindenestre egy lassu processusnak, hogy úgy mondjam a népek teljesen más vérkeringésének az eredménye.

1. Az előbbi ellentét az idegennek jognélkülisége és a benszülött egyedüli jogositottsága közt majdnem az egész világon eltűnt.

2. A kivándorlás szabaddá tétetett. És alig lehet élesebb ellentétet találni az előbbi tilalmak közt az ország elhagyására nézve, (melyek Oroszországban még fennállanak) és a röviddel ezelőtt legalább a rakonczátlanokhoz intézett felhívás közt, „hogy a német port saruikról lerázzák.“ „Once a subject, always a subject“ már csak kivételesen alkalmazható.

3. A commerciális forgalom is mindenütt korlátlan versenyyel lép fel.

4. A forgalmi eszközök tért és időt majdnem egészen meghaladtak.

Az ember ma inkább, mint bármikor, a föld nagy területére van állítva: internationalis jogalanynya vált. Manapság az egész földkereksége rendelkezésünkre áll és erősebben jutunk azon tény tudatára, hogy az emberi nem, bár sok millió lényekre oszlik, egy egységet képez. Ebből aztán következik, hogy a juristicus Phäak-lét a mi időnkbe nem illik és hogy a világot teljességében jogilag is fel kell fogunk; az újkor bennünket anthropo-juristicus tanulmányokra utal. A jog most bizonyos értelemben világjellegűt ölt fel és miként a botanikus a föld floráját vizsgálja, úgy a jogásznak is érdeklődnie kell az egész világ iránt — a jog is flora és valóban a legnemesebb, mely létezhetik.

A változás, melyen a modern világ arcvonásai még egyéb behatások alatt is keresztülmentek, a jogászra új feladatot rónak. A nagy horizonttal, mely megnyílik, köteletségének köre is nő és neki is kell értenie a színek keveréséhez, melyek a mai világ megvilágításához szükségesek.

I.

A modern világ sokat beszél egy kilátásban levő világjogról és vannak emberek, melyek ezen fejlődést párhuzamba állítják az egységes világnyelvhez, egységes világpénzhez, világ-

íráshoz, nem is szólva az egyetemes zenészeti írásról, mely a hangjegyekben van megtestesülve. Ezen perspectiva emlékeztet arra, hogy a római császárság ideje alatt a világmagánjog egy neme létezett.¹

A káprázató jogegység ezen nagy programjával szemben skeptikus állást foglalok el. Nem helyes ugyan, ha egyszer az mondatott „trois degrés d'élévation du pôle renversent toute la jurisprudence“, ellenben tény az, hogy ugyancsak sok jogszabály sokféle vonatkozásban áll a népek szokásaival és gyakorlatával, az égalijjal, az erkölcsi és vallási felfogással és a gazdasági szempontokkal.

Másrészt tény az, hogy egyes jogterek egyenlő internationalis szabályozásra alkalmasak; a jogi fogalmak bizonyos alap-tökéje mellett, melyek az emberiséggel, mint olyannal egybekötvék,² időről universalis szabályok válnak ki a *világgazdaság* egyes terére nézve.

Ezen specialis terek terjedelme fölött lehet ugyan vitakozni, mindazáltal nagyban és egészben azon fejtegetésekhez csatlakozom, melyeket *Cohn G.* 1879. évben a bécsi jogászegyletben kifejtett.³ Ehez képest a következő külön materiák jönnek tekintetbe:

I. A váltójog.

Bizonyára fel lehet állítani a tételt, hogy a jogászok és kereskedők universalis váltójog után vágyódnak,⁴ hiszen nem létezik jogügylet, mely oly kevéssé volna állami határokhoz kötve, mint a váltó: mely világvagabundus jó értelemben.

¹ V. ö. *Schulin*, Lehrbuch der Geschichte des römischen Rechtes (1889.) 48, 104. l. *Goldschmidt*, Handbuch des Handelsrechtes, 3. kiad. I. 45. 75. l. Persze megvan állapítva, hogy az említett jogegység még Kr. u. 5. században is particularis különbségeknek helyt adott. Kitűnik ez a *Bruno* és *Sachau* által (Lipsee 1880.) kiadott syriai-római jogkönyvből 276. 303, 336. l. Ezen külön jogot *Brunner* nyomán (Deutsche Rechtsgeschichte I. 255.) vulgaris jognak is lehet nevezni. V. ö. még *Goldschmidt* i. m. 90. l. *Mitteis*, Reichsrecht und Volksrecht (1891.), a népjog kifejezésének ad előnyt Ezen utóbbi tudós fejtegetései szerint a provinciák jogi particularitásai sokkal jelentékenyebbek, mint ahogy azt előbb főtették. V. ö. 5. l. 209.

² Már *Herodot*: Koina ton anthropon nomina-ról beszél.

³ Ezen fejtegetések kibővített alakban kinyomattak *Cohn G.* Drei wissenschaftliche Vorträge 1888. 76—148 l.

⁴ „On peut dire que tous les jurisconsultes et tous les organes du commerce, qui se sont occupés de la question sont unanimes à reconnaître qu'une législation uniforme concernant les lettres de change serait d'une bien grande utilité pour les relations commerciales. En même temps une telle législation ne serait pas si difficile à réaliser.“ (Asser Annuaire 1888. VI. 78.) V. ö. *Mittermaier*, Kritische Zeitschrift für Rechtswissenschaft und Gesetzgebung des Auslandes XXIII. 454. l.

A váltójog unificatiójával foglalkoztak utolsó években nevezetesen a belga kormány által egybehívott nemzetközi congressusok is, az 1888. évi határozatok egy „loi type“ tervezetét előmozdították.* Én persze azon nézetben vagyok, hogy ezen egész tervezet nem acceptábilis, mert a megoldás álarca alatt sok nehézségnek kitér az utjából. A conferencia megállapította, hogy csak a formális váltójoggal foglalkozik, a civilis váltójogot ellenben a köztörvényeknek meghagyja; én ezen különválasztást teljesen lehetetlennek és keresztülvihetetlennek tartom. A conferencia azonban ezen módon mellőzte a megoldást a provisio — úgy azon kérdés fölött, vajjon a kereskedők közötti forgalomban az adós köteles-e váltót elfogadni, továbbá a váltó viszonyának kérdését a kézi záloghoz, valamint azon kérdés fölött, vajjon elfogadvány adható-e a váltóokiraton kívül.** A német váltójog-rendszer szempontjából a loi type elfogadásáról szó sem lehet. Ez által nagyszerű visszafejlődést idéznénk elő. Épen a váltó alakí requisitumai is fel lettek Brüsszelben adva.

A tervezet 3-ik szakasza ugyanis azt mondja: La lettre de change est un ordre pour et simple qui doit contenir;

1. l'indication de la somme à payer,
2. le nom de celui qui doit et payer,
3. l'indication qu'elle doit être payée à un tiers, ou qu'elle est à ordre ou au porteur,
4. la signature de celui qui l'a créée.

Kevesebbet persze megállapítani nem lehetett! A *váltó* szó sacramentális megjelölése semmi körülmények közt fel nem adható; az költi fel a juristikus lelkiismeretességet és egyedül az érteti meg a helyzetet mindenkivel, a váltóokiratokban még annyi ki nem fejezett jogi kötelezettség rejlik, hogy legalább azt az óvó és intő szöveget fen kell tartani. Részletváltók megengedését sem tartom helyesnek. A kibocsátás helyének és idejének megjelölése sem áldozható fel.

A francia váltójogi theoriának képezi feladatát régi álláspontját feladni, miért is úgy vagyok meggyőződve, hogy a brüsseli congressus loi type-je halva született teremtmény volt. Az egész kiindulási pont, vagyis a kérdések felosztása és szétzedése helytelen és az egyes határozmányok főbb vonásaikban használhatlanok.

* A javaslat le van nyomva Actes du Congrès-ben 529—559. l.

** Mindez a Résolution général-ban (actes du congrés 529. l. ki van emelve. La section de la lettre de change déclare qu'elle a voulu limiter le projet de loi qu'elle adopte à ce qui relève du droit de change. . . Le droit de change comprend exclusivement ce qui est l'essence de la lettre de change.

II. A tengeri jog.

A kérdéseknek épen ezen complexuma fölötté alkalmas az universalis jogra és az előmunkálatok már tényleg itt is előre haladtak.* Ennél különösen figyelembe jő:

- a) a tengeri fuvarozási szerződés rendezése;
- b) különösen a havaria rendezése;
- c) a tengeri összeütközés,** mely a tengeri hajók nagy concurrentiája mellett, sajnos, gyakori esetté vált;
- d) a tengeri biztosítás.

III. Az iparjog.

Ezen a téren három jogcsoport különböztetik meg:

1. a szabadalmi jog,
2. a gyári- és kereskedelmi védjegyek joga,
3. a mustra- és minta joga.

A belföldi törvények mellett, melyek ezen kérdésekben léteznek, egy nemzetközi egyezmény is létezik 1883. évből, mely részben a bécsi világkiállítási congressus befolyására vezethető vissza. Ezen egyezmény rendkívüli jelentőséggel bír, mert lehetővé teszi, hogy az említett jogi javak nemzetközi talajon elismerésre jussanak. És ezen jogi javak már eredetileg sem a territoriális állam szűk határai közé szánvák; a modern idő kereskedői az egész föld kerektségével összeköttetésben állanak. Csupán a nagy export-házakra utalok. Ezen tények folytán a gyári védjegyek (ideértve a czégeket), a minták és mustrák mindenütt megvédendők volnának, mert az egyszer megalapított jogok csak úgy számíthatnak valóságos és teljes oltalomra. Az utánzók nem tartják magukat a particularis államok juristicus térképéhez. Miért tartsa tehát a jogot szem előtt?

A *találmányok* is kivetköztek a világforgalommal szemben territoriális jellegükből. Ha például az osztrák ember Angolországban szerez szabadalmat, úgy kétségtelen, hogy utánzója ellen Ausztriában vagy Németországban sikerrel fel nem léphet. Az egyes cultur-államok különböző szabadalmi törvényeiből nem lehet azon általános tételt levezetni, hogy a feltalálói jog egyáltalában meg van védve és előttem mégis világos, hogy a feltalálói jognak a cultur-népek közös jogintézményévé kell válnia. Ezen jogok csak úgy juthatnak valódi fejlődésre, ha minden civilisált állam által egyenlő módon elismertetnek** és ha azok

* V. ö. Geschichte und System des internationalen Privatrechts im Grundriss című brochuremet (Lipsee 1892.) 118—128. l.

** Ezen joganyag fölött gyakorlati törvénygyűjtemény tétetett közzé *Autran F. C. Code international de l'arbordaga maritime.* (Paris 1890.)

*** V. ö. *Bar, Theorie und Praxis des internationalen Privatrechtes,* 2. kiad. II. 267 l.

szabadalmazása vagy legalább bejegyzése részére központi hivatal létesítettik.

Ennyire persze a nemzetközi egyezménynyel még nem vagyunk, mindazáltal nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a Madridban tartott utolsó konferenciában nagy új tervezetek lettek kidolgozva;* ezen konferencián a német brrodalmi szabadalmi hivatalnak nem rég elhalt elnöke (Dr. Bojanowszky) is részt vett.**

(Folytatása következik.)

A szabadalmi ügy reformkérdése hazánkban.

Irta: Nagybacsoni Baló László.

III.

Összegezzük most már a bejelentési rendszer mellett felhozható érveket. A rendszer védői azt állítják, hogy az szabadszellemű, mert elismeri az egyesek jogait s azokat feltétlenül oltalmazza; hogy ezen rendszer mellett kisebb hivatalos apparatus lévén mozgásba hozva, ugy az államra, mint az egyesekre nézve kevésbé költséges; hogy életrevalóságát nagy uralmi köre, valamint az is bizonyítja, hogy a minden irányban fejlettebb Franciaországban sem érzik megváltoztatásának szükségét.

Mindezen érveknek egy absolutistikus államban lehet nyomatéka, de figyelembe nem jöhetnek egy alkotmányos államban létesítendő törvény szerkesztésénél. Azt az eljárást csak nem tarthatja senki liberálisnak, mely merően kizár minden ellenvétést a jogigénylő minden állításával szemben. Az olcsóság pedig nem képezhet sarkalatos érvet egy jó törvény ellen, mert a törvéynél ezen kérdés nem képezheti az egyedül irányadó szempontot, hanem csak az, hogy minél jobb, czélszerűbb s igazságosabb legyen s ezen elvek feltétlen érvényre juttatása mellett *lehetőleg* kevés terhet rójjon az államháztartásra.

Hogy pedig legelterjedtebb ezen rendszer, annak okát találjuk azon történelmi tényben; hogy a keletibb fekvésű államok rendszerint valamely nyugoti állam mintájára szervezik internacionális vonatkozású intézményeiket és pedig a Code de commerce megalkotása óta nagyobbára francia szabás szerint s így a szabadalmi törvény alkotásánál is a latin államoknak s Ausztriának is a francia rendszer volt a mintaképe; az pedig csak természetes, hogy mindaddig, míg a példaadó Franciaország nem igyekszik változtatni saját rendszerén, az öt követő államok sem mernek *részint a kezdeményező erő s a kellő szakműveltség hiányá-*

* V. ö. Propriété industr. VI. 63, 87, 97, 121. és Revue pratique de droit i. pr. I. 19. l.

** V. ö. Propriété industr. VI. 55. l